ՆՈՐ-ԴԱՐ

№ 109 ՀԻՆԳԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ Հինգշաբթի 7 Յուլիսի 1888 Հինգշաբթի 7 Յուլիսի ՀԻՆԳԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ № 109

Տարեկան 10 րուբլի, վեց ամիսը՝ 6 րուբլի, երեք ամիսը՝ 3 ր. 50 կ., ամիսը՝ 1 ր. 50 կ., Համար՝ 5 կոպեկ։
Բաժանորդ գրվում են Թիֆլիսում միմիայն խմբագրատանը։

Խմբագրութեան հասցէն՝ Тифлисъ. Редакція «Норъ-Даръ» կամ Tiflis. Rédaction «Nor-Dar».

Խմբագրատունը բաց է ամեն օր (բացի տոն օրերից) ժամը 9-ից մինչ 2-ը։ Յայտարարութիւնները ընդունվում են ամեն լեզուներով։ Յայտարարութիւնների բառին 2 կ., րեկլամների համար կրկնապատիկ։

Ծնողք Յովհաննէս և Թալիա և եղբարք—Գաբրիէլ, Բագրատ և Պետրոս Ալիբէկեանցները ցաւօք սրտի յայտնելով առաջիններս իրենց որդւոյ և վերջիններս՝ իրենց եղբօր՝ ՅԱՐՈՒԹԻՒՆ ՅՈՎՀԱՆՆԻՍԵԱՆ ԱԼԻԲԷԿԵԱՆՑԻ մահը, խնդրում են ազգականներին և բարեկամներին ներկայ գտնուել ննջեցեալի յուղարկաւորութեան հանդիսին, յուլիսի 7-ին, հինգշաբթի օրը, տասը ժամին առաւօտեան Մողնու. Սուրբ Գէորգ եկեղեցին։ 2—2

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Առաջնորդող. — Քաղաքական աշխարհից։
Քրոնիկոն—Լուրեր։
Թղթակցութիւններ. — Հին-Նախիջևան։
Քաղաքական. — Քաղաքական լուրեր։
Խառն Լուրեր։
«Նոր-Դար»-ի հեռագիրներ։
«Նոր-Դար»-ի պատասխաններ։
Եկեղեցական հաշիւ Ս. Թարգմանչաց վանքի (Գանձակի գաւառում)։
Յայտարարութիւններ։

Թիֆլիս, 6 յուլիսի 1888։

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԱՇԽԱՐՀԻՑ

Գերմանական կայսր Ֆրիդրիխի մահուանից յետոյ քաղաքական աշխարհում տեղի ունեցող դէպքեր չեն պակասում, որոնք աւելի կամ պակաս չափով դարձնում են իրենց վրայ ընդհանուրի ուշադրութիւնը և բաւականին առատ նիւթ են մատակարարում անյագ մամուլին։

Կան դէպքեր, որոնք ըստ ինքեան քաղաքական տեսակէտից գրեթէ նշանակութիւն չունին, բայց հետաքրքրական են և իրենց հետևանքներով կարող են եթէ ոչ ընդհանուր գէթ մի որոշ տեղի քաղաքական դրութիւնը զանազան փոփոխութիւնների ենթարկել և աւելի վտանգաւոր դրութիւններ առաջացնել։ Այսպէս Բուլանժէի մենամարտը Ֆրանսիական մինիստրութեան պետի՝ Ֆլոկէի հետ հետաքրքրական է։ Ֆրանսիական երկրի բարքին ու վարքին անծանօթ արևելցին պիտի զարմանայ, թէ ինչպէս մինիստրութեան պետը կարող է թէ երկրի գործերի կառավարիչը լինել և թէ մենամարտել, քանի որ մենամարտութիւնը օրէնքով պէտք է որ արգիլուած լինէր, օրէնք՝ որի դէմ մեղանչողը այդտեղ առաջին մինիստրն է հանդիսանում։

Եթէ մենամարտի մէջ Բուլանժէն սպաներ, ինչ կը լինէր դրա հետևանքը. հաստատ է, որ բուլանժէական կոմեդիայի վերջը կը լինէր։ Իսկ եթէ Ֆլոկէն սպաներ, այն ժամանակ դժուար է ասել, թէ ինչ կը լինէր, որովհետև մինիստրութիւնը պետին կորցնելով, կը հրաժարուէր և երկրի կառավարութիւնը նոր ճգնաժամի մէջ կը ձգէր։

Այդ դրութեան ծանրութիւնը իմանալու համար պէտք է յիշել այստեղ ֆրանսիական ազգային ժողովը, որի անդամների գլխաւոր զբաղմունքն է եղել մինչև վերջերս նոր մինիստրութիւններ ստեղծել և եղածները կործանել, այնպէս որ ֆրանսիական հասարակապետութիւնը մի որևէ է քիչ շատ հեղինակութիւն ունեցող և դիմացկուն մինիստրութիւն կազմելու համար էլմարդ չունի։ Ֆրանսիական երրորդ հասարակապետութիւնը իր ունեցած քիչ շատ նշանաւոր մարդկանց բոլորին բանեցրել է. մէկ Ֆլօկէ էր մնացել, նրան էլ կը բանեցնեն և շուտով կը հնացնեն։

Հանգուցեալ կայսր Ֆրիդրիխի կարճատև կայսրութեան միջոցին՝ երբ խօսքը գալիս էր այժմեան կայսր Վիլհելմի վրայ, ընդհանուր այն կարծիքն էին յայտնում, որ Վիլհելմը աւելի զինուոր է քան պետական մարդ, պատերազմասէր է և եթէ նա գահը բարձրանայ, պատերազմը անխուսափելի է։

Կայսր Ֆրիդրիխի խաղաղասիրութիւնը փառաբանելով շատ նշանաւոր թերթեր անուղղակի կերպով հարուածում էին իշխան Բիսմարկին՝ հասկացնելով, որ Ֆրիդրիխի կայսերութեան միջոցին նրա ամենակարողութիւնը խիստ սահմանափակուած է, ուրեմն և եւրոպական խաղաղութիւնը ապահոված։ Երիտասարդ Վիլհելմ կայսրը բազմելով գերմանական կայսերութեան գահը, իւր խաղաղասիրական քաղաքականութեամբ սուտ հանեց իւր մասին յայտնած կարծիքներն և արած գուշակութիւնները։ Նա իւր մանիֆեստներում և պարլամենտի բացման առթիւ խօսած ճառում ցոյց է տալիս, որ Գերմանիան ուժեղ է և պատերազմելու ահագին միջոցներ ունի, բայց չէ կամենում այդ ոյժերը գործ դնել, այլ կամենում է իւր պապի և հօր ճանապարհին հետևել և որքան իրենից է կախուած պահպանել ընդհանուր խաղաղութիւնը։ Երիտասարդ կայսրի խաղաղասիրական քաղաքականութիւնը աւելի աչքի պէտք է ընկնի նրա համար, որովհետև նա յայտնի է իբրև իշխան Բիսմարկի քաղաքական հանճարի երկրպագու, որին՝ հակառակ կայսր Ֆրիդրիխի՝ կարծում էին, որ խաղաղութեան պահպանելուն դէմ է։ Այդ տեսակէտից գերմանական երիտասարդ կայսր Վիլհելմի կայսր Ալէքսանդրին անելիք այցելութիւնը շատ նշանաւոր է իբրև խաղաղասիրութեան փառաւոր ցոյց։

Արդարև, եթէ Գերմանիան և Ռուսիան միմեանց հետ հաշտ և համաձայն լինին, դա ընդհանուր խաղաղութեան ամենալաւ ապահովութիւնն է։ Այդ այցելութեան խնդիրն է, որ այսօր եւրոպական մամուլին զբաղեցնում է և իւրաքանչիւր թերթ իւր տեսակէտից քննում է այդ այցելութեան նշանակութիւնը և տալիս է իւր մեկնութիւնը։ Նշանաւորը այդ այցելութեան մէջ այն է, թէ արդեօք դա ապահովացնում է եւրոպական խաղաղութիւնը թէ ոչ։

Ահա խնդիրը։ Անտարակոյս, երկու մեծ պետութիւնների պետերի բարեկամական այցելութիւնները նպաստում են խաղաղութեանը և հաստատ այսքանս կարելի է ասել, որ առաջիկայ ամիսներում ընդհանուր խաղաղութիւնը չի խանգարուիլ։ Բայց սպառած պատերազմի վտանգը հեռացնելու համար հարկաւոր է ի նկատի ունենալ նախ այն, որ այժմս պետութիւնները իրենց շահերովն են զեկավարվում և ոչ թէ ազգակցական և բարեկամական զգացումներով, երկրորդ այն, որ ինչպէս միւս պետութիւնները, նոյնպէս և Ռուսիան և Գերմանիան իրենց շահերը չեն զոհիլ, երրորդ այն, որ Ռուսիան բօլղարական խնդրում ցոյց տուեց, որ շատ է գնահատում խաղաղութիւնը, բայց իւր էական շահերից ձեռք վերցնելու ամենևին մտադիր չէ։

Այս ամենից ընթերցողը կարող է այն եզրակացութեան գալ, որ խաղաղութիւնը կատարելապէս կապահովուի այն ժամանակ միայն, երբ մեծ պետութիւնների շահերը միմեանց դէմ չլինին, այլապէս՝ երբ դրանք միմեանց հետ համաձայնութիւն կայացնեն իրենց շահերի վերաբերութեամբ։ Հասարակ ընթերցողին աւելի հասկանալի լինելու համար օրինակով խօսենք։ Ֆրանսիական և գերմանական կառավարութիւններն որքան էլ որ սիրով լինին միմեանց հետ, այնու ամենայնիւ ընդհանուր խաղաղութիւնը այն ժամանակ է միայն ապահովուած, երբ Գերմանիան վերադարձնէ Ֆրանսիային այնքան փառաւոր յաղթութիւններով ձեռք բերած Էլզաս-Լօթարինգը, կամ թէ Ֆրանսիան ձեռք վերցնէ Էլզաս-Լօթարինգից և վրէժխնդրութեան քաղաքականութիւնից։

ՔՐՈՆԻԿՈՆ

«Արաքս»-ը հաղորդում է, որ նկարիչ Այվազովսկին թէոդոսիայում նկարելու է Մասիս սարը։

—1880 թուին Հայաստանում պատահած սովի միջոցին ըստ եւրոպական վիճակագրութեան աղբակի մէջ մեռել են 150 հոգի, Վանի մէջ—400 հ., որոնցից 100-ը երիտասարդ և 300-ը մանուկներ են։

—Նոր-Ջուղայի Ամենափրկիչ վանքի առաջնորդական փոխանորդ Թաչատուր վարդ. Կարապետեանցը ցանկութիւն ունի Ջուղայում հաստատել բարեգործոյն մի ուսումնարան, որի համար նա նուիրելու է 400 օսմ. ոսկի և մի գիւղ Ջուգրա անունով Ջուղայից 24 ժամ հեռու, որ արժէ 1000 ոսկի և որը տարեկան բերում է 150 օսմ. ոսկի. ընտրուած է հինգ հոգուց կազմուած մի հոգաբարձութիւն։ Բիւրմանիայի, Հնդկաստանի հայերից նոյն նպատակի համար հանգանակած է 1200 օսմ. ոսկի։ Բոլորը միասին տարեկան կը բերէ 300 օսմ. ոսկի։ Բատաւիայի հայերը խոստացել են ամեն տարի կանոնաւոր նուէրներ տալ։

—

Անցեալ անգամ հաղորդել էինք, որ Անդրկովկասեան մահմեդականների Շէյխ-ուլ-իսլամ Ախունդ-Միրզա-Հասան Թալիշն ուղևորեցաւ Երևան՝ իւր հովանաւորութեան յանձնուած հօտի գործերը քննելու համար։ Այժմ իմանում ենք, որ նա նպատակ ունի և մի քանի տեղ, ուր որ հնարաւոր կը լինի, բանալու ռուս-թուրքական ուսումնարանները և պիտի առանձին ուշադրութիւն դարձնէ, որ ղազիները ծրննդական գրքեր պահեն կանոնաւորապէս։

—

ԳՈՒՐՋԱՆ գիւղից (Աշնակի գաւառում).—Այս գիւղի եկեղեցին փտած փայտից լինելով, Թեմիս ս. Առաքելոց 1883 ին այստեղ եկած ժամանակ, Սիմէօն Մելիք-Նուբարեանց ցանկութիւն յայտնեց նոր, քարաշէն եկեղեցու շինութեան ձեռնամուխ լինելու, սրբազանի յորդորանքը լսելով և նրա օրհնութիւնը ընդունելով։ Այժմս այդ պատուոյ աշխատութեամբ և գիւղի ժողովուրդի նուիրատուութեամբ կառուցուած կանգնած է քարաշէն Ս. Սարգիս անունը կրող եկեղեցի։

—

«Նոր-Դար»-ի նախընթաց համարներից մինում հաղորդել էինք, որ Բագուից եկող երկաթուղու գնացքից յափշտակել են պօստային գումարների մի մասը։ Պօստային վագոնը կցած է եղել չոգեմեքենային, իսկ նրա եանկից մի ուրիշ բաժին՝ չեր վագոն, ուր զետեղուած են եղել պօստային արկղների մի մասը՝ պօստային վագոնում տեղ չլինելու պատճառով։ Փոդերը գողացել են Ազստաֆայի և Թիֆլիսի մէջ և տարել են 5503 ր. 67 կ., մի կողմ թողնելով 160,000 րուբլու ծրարը։ Կասկած կայ ծառայողների վրայ. կալանաւորուած են երկու հոգի, որոնք յափշտակութիւն պատահելուց մի փոքր առաջ արձակուած են եղել պաշտօնից։

—

ՀԻՆ-ՆԱԽԻՋԵՒԱՆԻՑ. — Տեղիս ուսումնարանի կառուցման մասին հաւաքուած է բաւական մեծ գումար, անցեալ յունիս ամսի 25-ից սկսած չարունակվում է ուսումնարանի վերաշինութիւնը։

—Վերջին ժամանակներս մեզանում աւելի և աւելի զգալի են լինում չոգերը, որից և առաջանում են զանազան հիւանդութիւններ, մանաւանդ փոքրահասակների մէջ։ Սաստիկ տարածուած է «կապոյտ հազ» ասուած հիւանդութիւնը, որից մօտակայ գիւղերում շատ զոհեր են լինում։ Այս թշուառութեան առաջն առնելու համար գործ են ածում զանազան տեսակ դեղեր։ Մօտակայ «Թազագիւղ» անուանեալ քաղաքարաժնում հնարած են բժշկութեան համար մի զարմանալի եղանակ։ Ծակում են աղբը, որի մէջից հիւանդներին անց են կացնում, չնայելով որ դրանցից ոչինչ օգուտ չէ հասնում հիւանդին։

—

Քաղաքիս ջրկիրների գործ դրած անիրաւութիւնների մասին շատ անգամ է գանգատներ լսուել, բայց ոչ մի գործնական միջոց չէ գործադրուել դրա առաջն առնելու համար։ Սակայն դեռ քաղաքիս պ. քաղաքագլուխը 1886 թուին դիմել էր պ. նահանգապետին խնդրելով, ջրկիրների համքարութիւնն հանելով արհեստաւորների վարչութեան իշխանութեան տակից յանձնել քաղ. վարչութեան և քաղաքային օստիկանութեան հսկողութեան. նահանգապետի վարչութիւնն չհամաձայնելով դրան, թողնել ջրկիրներին կրկին արհեստաւորների վարչութեան տակ, բայց պ. նահանգապետը վնասակար համարելով ջրկիրների համքարութիւնն, յանձնարարեց դիմել երկրիս պ. կառավարչապետին և խնդրել, որ այդ համքարութիւնն բոլորովին ոչնչացնուի։ Իր. կառավարչապետը, ինչպէս հաղորդում են տեղական ռուս թերթերը, համաձայնել է պ. նահանգապետի կարծիքին։

—

ԽԱՆՔԵՆԴԻՒ տեղի հայոց եկեղեցու երէցփոխ Աւագեկ Մելքումեանցը մեզ խնդրում է հրատարակել.—Ընթերցող հայ հասարակութեանն յայտնի է Խանքենդ աւանի եկեղեցու Թշուառ դրութիւնը։ 7 տարի այդ եկեղեցին թերի մնալով, անցեալ տարի լրագրութեան միջոցով հրատարակեցի, որ ամեն մի հայազն բարեգործ լրատուութիւն ունի եկեղեցու թերին լրացնել և եկեղեցու դրան Խաչկատն իւր չքշատակը յաւերժացնելու համար արձանագրութիւն փորագրել տալ։ Թէև մի պարոն յանձն էր առել այդ թերին լրացնելու, բայց մինչև այսօր գործը «այսօր-վաղը» ձգելով, այժմ միանգամայն հեռացել է իւր մտքից։ Եկեղեցին դարձեալ նոյնն է, ինչ որ 7 տարի սրանից առաջ։ Ի հարկէ, եթէ չիշեալ պարոնը յանձնառու չլինէր, և գործին չմիջամտէր, ինչպէս լսել ենք, եղել են շատերը, որոնք մեծ ուրախութեամբ յանձն կառնէին—եկեղեցու թերին լրացնել։ Այսօր Խանքենդի հայ հասարակութիւնը նորից ժողով կազմելով վճռեց եկեղեցու պատրաստի 160 րուբլին, Բագուից ստացած 500 ր. և զանազան

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՐՑԵՐ

Լ. Փ.

Ահա՛ ևս մեկը, մեծ մեղքի ևս մեկը, նախկին մեղքերի վրա ավելացած... Ես խոսում եմ Ալեքսանդրապոլի ազգաբնակության մասին, որ ամբողջ ձմեռը ցրտից ու սովից մեռնելու վրա էր, և որին ոչ ոք չէր ուզում օգնության հասնել։ Ես խոսում եմ Ալեքսանդրապոլի ազգաբնակության մասին, որ ամբողջ ձմեռը ցրտից ու սովից մեռնելու վրա էր, և որին ոչ ոք չէր ուզում օգնության հասնել։ Ես խոսում եմ Ալեքսանդրապոլի ազգաբնակության մասին, որ ամբողջ ձմեռը ցրտից ու սովից մեռնելու վրա էր, և որին ոչ ոք չէր ուզում օգնության հասնել։

մինն է կազմում նախընթաց տարինների կազմուած պարտքերը, երբ հողի վճարը շատ բարձր էր նշանակուած։ Պարտապան ագարակավարձը կարող չէ հողի վարձի չափը որոշող դատարանին դիմել, որովհետև նրան սպառնում են արտաքսել ագարակից։

4) Հազարաւոր ագարակ վարձողները չեն կարող դիմել դատարաններին և որոշեալ ագարակավարձը նահանջելու մասին խնդրել, որովհետև նրանց արդէն յայտարարուած է, որ հողատէրը կարող է երբ որ ուզէ նրանց գուրս անել ագարակից՝ ագարակավարձը չվճարելու համար։

5) Ագարակ վարձող իրլանդացիներն գործն այսպէս անհոգ թողնելը կարելի չէ արդարացնել գործի գերժուարութեամբ, քանի որ այդ խնդիրն արդէն որոշուած է Իրլանդիայի վերաբերմամբ, ուր հողի վարձը իջեցրած է 30%, իսկ պարտքերը՝ 61%, մինչդեռ պարլամենտական նեղկայ նիստերում մերժուեց նոյն օրինքը Իրլանդիայի վերաբերմամբ եւ գործադրելու առաջարկը։

6) Մենք մեր պարտաւորութիւնն ենք համարում աւելացնել, որ եթէ պարլամենտն անմիջապէս ձեռք չառնել բոլորովին գործնական միջոցներ իրլանդացի ագարակ վարձողներին կամայականութիւններից ապահովելու համար, այն ժամանակ համարեա անխուսափելի կերպով վշտալի հետևանքներ կառաջանան գրանից ինչպէս ընդհանուր կարգի, նոյնպէս և բոլոր ժողովրդի ապահովութեան համար։ Այս յայտարարութեան տակ ստորագրել են 4 արքեպիսկոպոս և 26 եպիսկոպոս։

ԽԱՌՆ ԼՈՒՐԵՐ

*** Ենայի համալսարանը 1889 թուին մտադիր է տօնելու իւր հարիւրամեակը՝ Շիլլերի առաջին գաստխոսութեան օրից սկսած։

*** Գերմանական համալսարաններում ուսանողների թիւը Վիլհելմ II կայսրի գահ բարձրանալու օրը հասնում էր 28,600 հոգու։ Դրանց մեծ մասը փիլիսոփայական բաժնում է — 8,349 հոգի, իրաւաբանական բաժնում՝ 5520 հ. և աստուածաբանական բաժնում՝ 5,847 հոգի։ Լայպցիգի համալսարանական օրգանը այդ թուերն առած բերելով, նկատում է. «28,600 ուսանողներն այնպիսի մի թիւ է, որ ընդ երկար գերմանական դրութիւնն կարող հովի ներքոյ ներկայացնել։ Ցարմանալի և Տարտիմենան լճերը ցամաքեցնելու համար, ջրանցքի վրայ ծախս նշանակուած է 500 միլիոն ֆրանկ։

*** Մօնպէլիէից մօտերքս նկատած հազուագիւտ, որ առաջին քաղաքից երկրորդը ուղարկուել է 25,000 լիտր կեղծած գինի։ Նկատի քաղաքապետար իմանալով այդ, բոլոր այդ գինիները և անմիջապէս ծովն թափել տուեց։

***

Ամերիկայի անունը.—Ընդհանուր տարածուած մի կարծիք է, թէ Ամերիկայի անունն առաջացել է Ամերիկօ Վեսպուչչիի անունից, որ առաջին անգամ բաւական լեռկատար տեղեկութիւններ է հաղորդել Լօրէնց Մեդիչիին գրած նամակի մէջ այն երկրի մասին, որ գտել էր Կոլումբոսը։ Այդ նամակը յետոյ մի քանի անգամ և մի քանի լեզուներով տպուեց և առիթ տուեց այդ երկրին անուանելու «Ամերիկօ նկարագրած երկիրը», «Ամերիկօի երկիրը» և վերջապէս «Ամերիկա»։ Բայց յայտնի երկրագան Ֆիլ-Մարկը, որ լաւ ուսումնասիրել է Ամերիկան, մօտերքս այն կարծիքը յայտնեց, թէ այդ կարծիքն ուղիղ չէ, «Ամերիկա» անունն առաջանում է ուրիշ պատճառներից։ Ամերիկօ բառը կեղծական Ամերիկայում ապրող Մայա ցեղի լեզուով նշանակում է 1) լեռների չղթայ, որ Կոլումբոսի Հանսպաղոր-Հորդութիւնից սկսած յայտնի է իւր ոսկով, և 2) ամերիկական մի ցեղ, որ յայտնի է Ամերիկօ անունով։ Միւս կողմից, Վիսպուչչիի անունն էր Ալբերտ—Albericus, Allerico, և նա փոխուեց Americo կամ Amerigo միայն այն ժամանակից, երբ Սէն-Դիէնէի մի կանոնիկ սկսաւ պնդել, թէ Ամերիկան գտել է Վիսպուչչին և իւր անունով կոչել Americus։ Շեհոթութիւնն աւելացաւ Փան Բազէնի վարմունքով, որ լսելով, թէ Ամերիկա կոչվում է մի նոր երկիր, որ հարուստ է ոսկով, սկսաւ օրացոյցի մէջ մտցնել Ամերիկա սուրբի անունը, իսկ այդ անունով սուրբ ոչ յայտնի էր և ոչ էլ կար, այլ մտածած էր միայն։

ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

«ՆՈՐ-ԴԱՐ»-Ի

ՀԻՒՍԻՍԱԳԻՆ ԳՈՐԾԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆԻ

—

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 5 յունվ.—Հրատարակուած է Ռուսական Կայսերական պատմական մուզէումի կանոնադրութիւնը.—մուզէումի նպատակն է հաւաքել և պահել հնութեան յուշարձանները, որոնք իրապէս ներկայացնէին ինչպէս ռուս ժողովրդի, նոյնպէս և Ռուսիայում ապրող ազգերի ամբողջ կեանքի կատարեալ պատկերը։ Մուզէումի կողքին պիտի լինի գրադարան ձեռագիրների և տպագրած գրքերի համար։ Մուզէումի բարձրագոյն հսկողութիւնն ու հոգածութիւնը պատկանում է Կայսերական Տան Անձերից եղող նախագահին։

ՄԵՄԵԼ.—Երէկ երեկոյեան ժամը 7-ին Մեմելի առաջով անցաւ գերմանական նաւախումբը, որ ուղևորում է Պետերբուրգ։

ՎԵՆՆԱ.—Նատալիա թագուհին այսօր ուղևորում է Պարիզ։

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 6 յունվ.—Նոցին Կայսերական Մեծութիւն Թագաւոր Կայսրն և Թագուհի Կայսրուհին յուլիսի 4-ին երեկոյեան հաճեցան Պետերբուրգ վերադառնալ։

Գերմանական կայսրի Պետերբուրգ ժամանելու նախագիծը մօտաւորապէս հետևեալն է՝—Տօլբուխինեան փարոսի մօտ ընդունելուց յետոյ, կ'գան Պետերհօֆ։ Առաջին օրը նուիրած կը լինի հանգստութեան և զբօսանքի. կայսրը ուրբաթ կ'այցելէ հանգուցեալ Կայսրի գերեզմանն և գերմանական գեսպանի մօտ նախաճաշելուց յետոյ՝ կ'գնայ Պետերհօֆ։ Առաջին օրը նուիրած կը լինի հանգստութեան և զբօսանքի. կայսրը ուրբաթ կ'այցելէ հանգուցեալ Կայսրի գերեզմանն և գերմանական գեսպանի մօտ նախաճաշելուց յետոյ,

չեղեանց, նաև ուրիշ հեղինակներ և լոմթագիրները, որոնց մանրամասնութիւնը արձանագրուած է առանձին ցուցակով։

19. Հանգուցեալ տիկին Մարիամ Տէր-Ներսէսեանի յիշատակին շինած նոր աւազանի իւր շադրուանով, խողովակներով և այլ պարագաներով ծախքն է բոլորը . . . . . 400 —

20. Ցաղկաձորի և Վարդաձորի մէջերքի մացառները, փշերը և քարերը մաքրելու 63 ր. 40 կոպ. և երկու կտոր վարելահողերը խամհատ անելու 70 ր., ընդամենը 133 40

21. Այսպէսով շինած յատակների ծախքն է . . . 150 —

22. Տէր Մակար Հայրապետի նուիրած 100 րուբլուց խաչկալի վրայ ծախսուելիք վարպետներին, մեխէղէնի, չաքի և այլն միասին 44 ր., մնացեալ նիւթերէնը վանքումը պատրաստուածներուց գործադրուելիք խաչկալի համար, որի վրայ հրինապէս աշխատեց Տէր-Դանիէլ Տէր-Բարսղամեանցն . . . . . 44 —

23. Փաստաբանին՝ վանքի կալուածական վէճը դատարանումը պաշտպանելու վարձ 50 ր., մարկաները, հաւատարմաթղթերի և այլն—18 ր. 30 կոպ., ընդամենը 68 30

24. Վանահայր Թէոդորոս վարդապետ Շերակունուն վճարելիք որոշեալ սննդադրամը 1885, 1886, 1887 և 1888 տարիներում՝ իբրև վարձ հոգևոր կոչմանը պատրաստուողների հետ պարապելու համար . 160 —

25. Պղտատու և մի քանի տեսակ սկացիալ ծառերի . 35 20

Ծանօթութիւն. Ցնկուած ծառերի կէսը բերուած է Ն. Տէր-Ներսէսեանի, իւր քեռորդի ե. Տէր-Գէորգեանի և միւս ծանօթների այգիներից ձի խապէս։

26. Կայսերական, կամ ոզնի-կոսաց և միւս կարևոր պատկերների . . . . . 63 —

27. Ցաղկաձորի և Վարդաձորի անտառը մաքրելուն և այս ձորերի չորս կողմը 500 սաժէն երկարութեամբ ցանկապատելուն . . . . . 125 —

28. Բագուից և Ասթրախանից ուղարկուած զառ կտորներից զգեստ և զարդ պատրաստելուն վանքի և գիւղական անշուք եկեղեցիների համար՝ 69 ր., վանահօր և խնամակալութեան անուամբ տպագրեալ բլանկները պատրաստելուն—16 ր., ընդամենը . . . . . 85 —

29. Դադդանից մինչև Բագուր սալ քարեր բերելու բայլի վարձ՝ 19 ր., մէկ կորի՝ 56 ր., վառօդի՝ քարեր հանելու համար՝ 25 ր., խողովակով ջրամբարի համար ջուր բերելու կապասները գնուեցան՝ 9 ր., ընդամենը . . . . . 109 —

30. Անակնկալ ծախք վանքի և միւս շինութիւնների համար Գանձակի խանութպաններին վճարուած է 186 40

31. Վանքի տեսարանները լուսանկարելուն . . . . . 40 —

32. Ներքնապարիսպների ծախքը վարպետների, մշակների և այլն 349 80

33 Ծախք զանազան արձանագրութիւնների, շինութիւնների յարմարաւոր տեղերումը . . 42 20

Բոլորն ծախքն է 9030 —

Դուրս գալով մուտքը ծախքից 7259 —

Մնում է վանքի վրայ պարտք առ 1-ն յունվարի 1888 ամի 1771 —

ԾԱՆՕԹՈՒԹԻՒՆ. 1) Մինչև 1880 թիւը վանական կալուածների արդիւնքը որոշուած էր տարեկան 40 ր. և սահմանում էր վանահայր Թէոդորոս վարդապետ Շերակունին, իբրև վարձ ուսուցչութեան վանական դպրոցում. իսկ նրա նոյն թուականումը Նոր-Բայազէտի գաւառի Վանէվանայ վանքը տեղափոխուելուց յետոյ և մինչև 1884 թ. կրկին Ս. Թարգմանչաց վանքը վերադառնալը յետոյ արդիւնքը չարունակաբար գործադրւում է վանքի վերանորոգութեան վրայ, իսկ Թէոդորոս հօրը յատկացրած է վանքի հասոյթներից, իբրև մասնաւոր վարձ քահանայացու աշակերտների հետ պարապելու համար՝ տարեկան 40 ր. և «Մածնաբերդ» ուխտատեղու արդիւնքներից մի մասը։ Բացի այս, Թէոդորոս վարդապետը, Վլիճակային Ատեանի յանձնարարութեամբ, 1876 թուականից պարտաւորուած է քարոզ խօսել Գանձակի վիճակի գիւղերում, որի համար ոչինչ առճիկ չէ ստանում։ 2) Նուիրատու անձինքներից չատերը, բացի դրամական նուէրը՝ ընծայած են վանքին և դպրոցին զանազան անօթներ, զարդեր, ուսանողական և տնտեսական պիտոյք, կարասիք և այլն, կան և այնպիսիները, որոնք միայն կարասիք և պիտոյք են ընծայած առանց դրամական օժանդակութեան, որոնց մանրամասնութիւնները կարելի է տեսնել պատշաճաւոր ժամպահներից։ 3) Վանքի օգտին սահմանուած է 1888 ամից մի կնքեալ տուփ, որ դրած է Ս. Մասանց խորանումը և ընդունւում է գանձանակադրամ։ 4) 16 տարուայ ընթացքում, չհաշուելով ամառուայ միջոցներին վանքումը մնալը,—խնամակալի գանձակից վանքը գնալ-գալը՝ յատուկ վանքի գործերը կարգադրելու և հսկելու համար, կէս մասը ճանապարհի կառքով և միւս կէսը ձիաներով, հասկանալի է, թէ ոչքան ծախք կուներ 32 վերստ հեռաւորութիւնը և ծառայով պատելիս։ 5) 1887 թուականում բանանցից մինչև խաչակալ գիւղի մօտաւոր սահմանները «Քարկասլ» անուանեալ ձանապարհին նեղ ու քարքարուտ տեղերը շինել—լայնացնել տուաւ խնամակալը իւր ծախքով, մօտ 300 սաժէն երկարութեամբ, որովհետև վանքի միջոցները չեն ներում այնպիսի կողմնակի ծախսեր անել։—6) Խնամակալին մեղադրում են, որ գանձանակադրամի կոպէկները ընդունելով՝ ի նպաստ վանուց, շատ անգամ մերժել է նա գիւղացիների առաջարկութիւնը՝ վանքի հանգը գրաստ արածացնելու համար վարձով տալու։ Իբրև, այդ տեսակ առաջարկութիւնները մերժվում են, օգտուելս համարելով նորաբոյս անտառի պահպանութիւնը անասնոց մուտքից և ոտնահարութիւնից՝ մինչև որ նա կը հասնի ցանկալի բարգաւաճութեան և վանքի ձորերից ըստ առաջնոյն չրեր կը բղխեն առատօրէն, որոնք արդէն հետզհետէ սկսել են բղխել, մի մեծ չրամբար շինելու և մերձաւոր շրջապատող վանական հողերը ջրելու համար։ 7) Եթէ միջոցները նորեն, վանքի հողերը ազրով պարարտացնուի և չրամբարը շինուի, այնուհետև վանքի կալուածքը բաւականին արդիւնարեր կը լինի և միաբանների ու գիշերօթիկ աշակերտների դրութիւնը մասամբ կ'թեթևանայ։ Վանից դրսից օժանդակութեան սպասելու։ 8) 1872—1880 թուականներումը հանգանակուած է բաւականին գումար Գանձակի վիճակի, այն է՝ Բանանցի, Գետաշենի, Փլբի և միւս գիւղերի ծխական ուսումնարանների համար, բայց հիմնական հաշիւները գանուում են նոյն գիւղական հոգաբարձուների մօտ և չեն կառն վանքի հաշուին։ 9) Ս. Թարգմանչաց վանքը 16—17 տարի առաջ ներկայացնում էր մի կատարեալ աւերակ, այժմ նա՝ վերոյիշեալ ծախսերից յետոյ՝ վերանորոգուած ու բարեպարզուած է վայելչապէս, ունի հինգ բաւականին ընդարձակ, քարաշէն, լուսաւոր յարմար սենեակներ երկու նախասենեակներով, մեծ պատշգամբով ու ներքնատնով—մառանով, ևս առանձին ամբարատուն, գործիքների պահարան, Թորնատուն, խոհանոց մի նախասենեակով և պատշգամբով, պարտէզ, պարիսպները չորս մուտքերով դրսից, սալլուղիք, առանձին գաւիթ անասնոց, գոմ, կամուրջ, կամրևոր կահ-կարասիք, տնտեսական պիտոյք, մատենադարան և այլն և այլն։ Եւ 10) Վանքի և նրա դպրոցի չարաճաճութեան և ապահովութեան համար՝ եթէ միջոցները նեբեն՝ հարկաւոր է կիսակատար գործերը վերջաւորել և կառուցանել յետագայ նոր շէնքերը. ա) նոր շինուածքը երկարատև պահելու համար՝ պէտք է նրա տանիքը կղմինտրով (черепичная крыша) ծածկուի. բ) բոլոր սեղ. նեակները պէտք է սրել կրով-աւազով և մնացեալ երեք սենեակներին ապակեայտով յատակ շինել, որի համար մօտ օրերումս մեծ. պարոն Դաւիթ Պատուով 200 փութ աստիյլտ է ընծայել. գ) մի նոր լայնարձակ շէնք եթէ շինուի երկդասեան դպրոցի համար, այնուհետև այժմեան շէնքից մի մեծ սենեակ կարելի է յարմարացնել գիշերօթիկ աշակերտների համար, Թէև ոչ աւելի քան 10—12 հոգի, որ լինում են հեռաւոր գիւղերից, իսկ ուրիշ աշակերտներից մնում են գիշերները թաչակալ գիւղումը լրիւն բարեկամների մօտ. դ) Ձիթհանքի. ե) մեղուատուն. զ) Թռչնատուն. է) Ջրամբար մեծ, որի համար ջուրը կը բերուի խողովակներով 200 սաժէն հեռաւորութեամբ Զորամէջի աղբիւրներից. ը) վանքին շրջապատող փոքրիկ անտառը հարկաւոր է ցանկապատով և առանձին պահապաններով պահել, եթէ ոչ անհնար է մերձաւոր թաչակալ գիւղի ռամիկ ժողովուրդի յափշտակասէր և անասնապահութեամբ ապրող ձեռքերից ազատել. թ) զանգակատունը կարօտ է նորոգութեան. և ժ) այս ամենը յաջողութեամբ և խոհեմ տնտեսութեամբ կատարելու համար հարկաւոր է ընտրել Գանձակից և թաչակալ գիւղից հոգաբարձուներ, որոնք վանահօր նախագահութեամբ ձեռնարկէն գործին և վերջաւորէն ըստ ներման հանգամանաց և նիւթական միջոցների։

Խնամակալ վանական կալուածոց և դպրոցի՝ Ն. Տէր-Ներսէսեանց.

—

ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Քաղուած 1872—1887 թուականների Մայր Տումարից Սրբոց Թարգմանչաց վանքի։

1) Ի 1-ն սեպտեմբերի 1878 ամի, յ3-ն սեպտեմբերի և ի 6-ն նոյեմբերի 1879 ամի արձանագրուած են Մայր Տումարումը ստուգութիւններ՝ ստորագրութեամբ վանահայր գեր. Թէոդորոս վարդապետ Շերակունուոյ, յետոյ ժամանակաւոր պաշտօնակատարի վանահօր՝ տէր-Յովհաննէս քահանայ Տէր Աւետիքեանի, վանական դպրոցի նախկին հոգաբարձուներ՝ պ. պ. Յովհաննէս Բաղիեանցի, Աստուածատուր Եալխոլոզեանցի, Յարութիւն Մկրտչեանցի, Սահակ Յարութիւնեանի և խնամակալ Ներսէս Տէր-Ներսէսեանցի, որով յայտնուած է նոյն ժամանակամիջոցի եկամտական հաշուեկիռքը, իսկ Հայր Թէոդորոս վարդապետի Նոր-Բայազէտու վանէվանայ վանքը տեղափոխուելուց յետոյ և 1880 թուից հոգաբարձուների գործունէութեան դադարումից յետոյ, բոլոր եկամտական հաշիւների պահպանելը և վերանորոգութեան գործն չարունակութիւնը կատարել է վանական դպրոցի և կալուածոց խնամակալ Ներսէս Տէր-Ներսէսեանցը, որի կարգադրութեամբ վանական դպրոցը նոյն 1880 թուին տեղափոխուեցաւ վանքից խաչակալ գիւղը ծխական ուսումնարանի անունով, որ և չարունակուեց մինչև 1885 թուականի սկիզբը, այն է՝ մինչև բոլոր ծխական ուսումնարանների ընդհանուր փակումը Կովկասի հայարնակ տեղերում։

2) Հայոց ուսումնարանների ընդհանուր փակումից յետոյ, Սրբոց Թարգմանչաց վանքի միջոցները դեռ ևս չեն ներում վերջին Բարձրագոյն հաստատեալ կանոնադրութեան հիման վրայ նորից բանալ վանական դպրոցը, ուստի Թէոդորոս վարդապետ Շերակունուոյ Ս. Թարգմանչաց վանքը վերադառնալուց յետոյ, 1884 թուի վերջերում, կրկին վանահայրութեան պաշտօնով, նա ընդունումէ իւր մօտ մինչև չարաճաճ աշակերտները, որոնք յատուկ Հոգևոր կոչման համար են պատրաստվում, սովորելով եկեղեցական ժամակարգութիւն և քահանապատշաճ գիտելիք, այն է՝ կանոնաւոր ժամասացութիւն, մեկնութիւն և անսխալ ընթերցանութիւն Սուրբ Գրոց և ծիսակատարութիւն ըստ Հոգևոյ Հայաստանեայց Սուրբ եկեղեցւոյ, և որի համար նա ստանում է վանքի բոլոր հասոյթներից տարեկան միայն 40 րուբ. և «Մածնաբերդ» ուխտատեղու արդիւնքների մի մասը.—բայց որովհետև խաչակալ գիւղը արդէն կարեւորութիւն է զգում ծխական ուսումնարանի, ուստի Ներսէս Տէր-Ներսէսեանը իւր սեպհականութիւնից այս տարուայ սկզբումը նուիրած է յիշեալ գիւղին և նրա գրաւոր կարհատ ու կիրանց գիւղերին երեք հարիւր րուբ., որպէս զի նրանք նախապատրաստութիւններ տեսնեն գոնէ 1888 թուականի աշնանը բանալ այդ ուսումնարանը, որի չարմարաւոր կենդրոնատեղին է «խաչակալ» բազմամարդ գիւղը։

3) Ներսէս Տէր-Ներսէսեանը վարելով խնամակալութեան ծանր պաշտօնը միայնակ, ոչինչ չխնայելով այս գործը առաջ տանելու համար և չսպասելով կամաւոր նուիրատուութեանց, իւր սեպհականութիւնից չարունակաբար արել է անհրաժեշտ և ընթացիկ ծախքերը ըստ կարելոյն լրացնելու, որը հասնում է նրանից, որ առ 1-ն յունվարի 1888 ամի վանքի վրայ ունի նա մուտքից աւելորդ ծախսած մէկ հազար եօթը հարիւր եօթանասուն և մէկ րուբ. (1771 րուբ.). բացի այս, նա 1880—1887 թուականներումը անընդհատ 1500 մինչև 2000 ր. ունեցել է ծախսած վանքի վրայ՝ առանց որևէ տոկոսի և դեռ չարունակում է այդ ծախքերը, երբ անհրաժեշտ գէպքը և վանական կալուածոց ապահովութիւնը պահանջում է այդ, յուսալով, որ բարեպաշտ, կրօնասէր և ուսումնասէր հայազնեայք չեն խնայիլ աջակցել և օգնել նրան բարոյապէս և նիւթապէս։

4.) Ն. Տէր-Ներսէսեանը իւր արած ծախքերի վճարման համար ունի ըստ մեծի մասի նօտարական վաւերացմամբ և մասնաւոր ստացած ստորագրութիւններ ունից հարկն է՝ բացի մշակներից։ 1888 թուականից բոլոր մուտքը և ծախքը կանոնաւոր կերպով մացնելու է այս տումարի մէջ համաձայն հրամանի Լուսաւորչական Հայոց Սինոդին Սրբոյ Էջմիածնայ, ի 13 ն մայիսի 1887 ամի №1615 յանուն Տէր-Ներսէսեանի։

և 5.) Նուիրատուների և միւս արդիւնքների մանրամասնութիւնը յայտնի նուանէ արձանագրած է Մայր Տումարումը, (որը գտնվում է վանահօր մօտ) թէ ով, երբ, որքան և որտեղից է ուղարկուած նուէրը, կամ որպիսի արդիւնքներից վանքը ստացած ունի արդիւնք. բայց որովհետև չկնար մանրամասնութիւնները տպագրելու համար մի քանի լրագրական թերթ հատիւ կը բաւականանայ, ուստի նա առանձին բրօշիւրով կը հրատարակուի նուիրատու անձանց և Հայ Հասարակութեան տեղեկութեան և քննադատութեան համար, բոլոր վերանորոգութիւնները վերջանալուց յետոյ։

Ն. Տէր-Ներսէսեան.

Գանձակ.

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ԵՐԿՈՒ ԱՄՈՒՍԻՆՆԵՐ

Երկար ժամանակ ուսուցչութիւն արած լինելով Հայոց ծխական դպրոցներում, ձեռնտու պայմաններով ցանկանում են տեղ ունենալ Հայոց դպրոցներում Հայոց և ռուսաց լեզուներից, այդ լեզուներով աւանդուղ միւս առարկաներից, Թուաբանութիւնից և ձեռագործութիւնից. հասցէն՝ Учителю Маминонянцъ, оставить на заводѣ Сиракана Теръ Мартиросянцъ. Въ Эриванъ.

(ազ.) 6—1

№ 75

ԻՍԿԱԿԱՆ ԳԱՆՁ Ի

Մտաւոր, բարոյական ախտի և անբարոյականութեան զոհերի համար

ԻՆՔՆԱՊԱՀՊԱՆՈՒԹԻՒՆ

Հեղ. դօկտոր ԲԵՏԱՈՒԻ

Ռուսերէն հրատարակութիւնը երէք գծագիրներով է և գինը 1 րուբլի։

Թող այս գիրքը կարդայ ամեն ոք, որ վերոյիշեալ ախտն ունի. նա շատերին փրկել է յատնի կորուստից։

1 ր. ապահոված պէտ գրէի հրատարակիչ Ր. Ֆ. Քիրլեյի հաճախանոցի Լայպցիգում՝ ուղարկում է գիրքը։ (Հասցէն. R. F. Kerliey's Yerlags-Magasin in Leipzig).

(M) 50—17

РОДИЛЬНЫЙ ПРІЮТЪ акушерки С. З. ХИЗАНОВОЙ

Сололаки, Садовая ул., д. № 42.

ԾՆՆԴԱՐԱՆ

ՄԱՆԿԱԲԱՐՁ

ՍՕՓԻԱ ԽԻԶԱՆԵԱՆԻ

Սօլօլակ, Սադօվայա փողոց, տ. № 42.

Թէ ցերեկուայ և Թէ գիշերուայ ամենայն ժամանակ՝ ընդունվում են լրկներ, երկունքով բռնուածներ (ցաւոդներ) և ծննդականներ, որոնք կրնամվում են չարունակ մանկաբարձի հսկողութեան տակ. արվում է նրանց նաև սպիտակեղէն և կերակուր։

Ծննդի և ծննդին հետևյալ չորեքի խնամատարութեան համար վճարում են՝ 50 րուբլի (առանձին սենեակում) և 10-ից մինչև 30 րուբլի (ընդհանուր սենեակներում)։

Օրական 1-ից մինչև 3 րուբլի։

X—5

Дозволено цензурою. Тифлисъ, 6-го Іюля 1888 г. Տպարան Լ. Գ. Կրամարէնկօլի Типографія Л. Г. Крамаренко. Гол пр., д. Читахова.